

δοκίμιο γιά τή γλώσσα, 1967). Γιά μιὰ τέ-
τοια γλώσσα οί ειδικές ἐθνικές γλώσσες εἶναι
ἐκφάνσεις τῆς ἀνθρωπιάς, πού εἶναι διεθνῆς,
γλώσσα διανθρώπινη, πού γεννιέται διάφορη
κι ὅμοια ὅπως κι ὅσο οἱ ἄνθρωποι. Θά εἶναι
μιὰ γλώσσα — φυτό — ζῶα — ἄνθρωποι —

ὅλα τ' ἀνθρωπινά — γλώσσα — ἀκόμη καί
γραφή. Μιά γλώσσα πού τώρα - αἰώνια γεν-
νιέται.

*Δές τίς ὡς τὰ τώρα Μελέτες γλώσσας καί
ποίησις)*

Ε Μ Ε Ι Σ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

★

*Ἡ παιδική γλώσσα εἶναι γιά τήν «Ἑ-
δωλα» ἢ πῶς σημαντική καί τή μελετᾶμε μὲ
θεοσκεπτικὸ σεβασμό. Χαιρόμαστε τήν κοσμο-
γονική μ' αὐτὴν ἐπαφή, εἶναι ὅμως τὸ ἴδιο με-
γάλη ἢ ὀδὴν, πού παίρνουμε τὰ παιδιά καί
τὰ κάνουμε τυποποιημένους ἀνθρώπους. Καί
μελετᾶμε μιὰ Ἀπολογία στὰ παιδιά· ἢ μήπως
πρέπει νὰ εἶναι Παράκληση; Συγγνώμης ἢ
Παιδείας. Σίγουρα ὅμως ζωική ἐπαφή, ζων-
τανὸς διάλογος γονιῶν - παιδιῶν τους, διάλο-
γος πλήρης κι ἐπαρκῆς)*

★

*Μπαμπά, πὼς φουάνε τίς καρμπούξες καί
κατεβαίνει τὸ πανί τῆς σημαίας; *Τ' ἄλογα
τὰ διαβάνε γιά νὰ ξεκινήσουν. Δὲ μποροῦν
νὰν τοὺς ποῦν: Ξεκίνα! *Ντμπρο (περίπου:
πὼς νὰ γραφτεῖ...) τί σημαίνει, μπαμπά;
*Μπαμπά, ὅταν πεθάνουμε ἔμεῖς θά γεννηθοῦν
ἄλλοι ἄνθρωποι; *Μπαμπά, ἐκτός ἀπ' τ' ἀ-
γόρια γεννᾶνε ὄλο παιδιά; Κι οἱ κομμώτριες
κι οἱ μωδίστριες; *Ἄμα γίνεται, γιατί, ὄχι.
*Μπαμπά, ὁ ἥλιος πὼς ἔρχεται κοντά μας;
Μπαμπά, ἔχουμε ἥλιοδροχὴ ἢ ἡλιοκρόν. *Θά
γεμίσει ἡ θάλασσα ὡς τὸν οὐρανὸ καί θά βρέ-
ξει τὰ μούτρα τοῦ κόσμου. *Ἐγινε κόλας ὁ
καφέ. Φαίνεται θά ναι φίλος μὲ τὸν ἄλλο
πού ἤπιας. *Μπαμπά ὑπάρχουν μαγικά χα-
λιά; (...) *Ἄν ὑπῆρχαν θά σοῦ ἄγα νὰ πά-
ρουμε. *—Πρέπει νὰ τὸ κλείσουμε (τὸ γκά-
ξι), γιατί θ' ἀναπνέσουμε καί θά σκάσουμε
—Κι ἄμα! — Θά πεθάνουμε — Καλύτερα.
Νὰ φύγουμε καί καμιά φορὰ ἀπ' τὸν κόσμο.
—Γιατί; —Γιατί σὲ λίγες μέρες θά ἴρθουν
κι οἱ ἄλλοι. (Οἱ ἀπαντήσεις, τοῦ παιδιοῦ).
*Πάρουμε μαρμαρωτό; Σ' ἔχω Σ' ἔβαλα.
Δὲν πάει. Τὸ δὲν πάει κολυμπάει *Θά βραχεῖ
ὁ ἥλιος. *Ἐγὼν μιλάουν καθαρεύουσαν. Μα-
μάν, ντύσε μεν! *Τριζόνε τὰ πόδια μου σά
νὰ εἶναι μυρμηγκία πάνω στὰ πόδια μου ὅταν
μὲ παίρνεις καλὴ κούτσα *Τὰ λουλούδια μπο-
ροῦνε νὰ μὴ μυρξοῦνε; τὰ χαρτομάνηλα;
*Σήμερα ὀνειροετικὰ αἰθιο *Μπαμπά, δὲ μ'
ἀρέσει νὰ ζῶμιε στὴν ἀλήθεια *Οἱ πόλεις, οἱ
δοῦμοι θά τελειώνουν σ' ἕνα γκρομὸ * (Ἐνα
παιδί!) Μπαμπά, κάθε πράγμα κάποτε ὀπω-

δήποτε θά χαλάσει; (*Ἄλλο παιδί, πῶς μι-
κρό!) Δηλαδή κι ἡ Ἑλλάδα θά χαλάσει;
*Ὁ οὐρανὸς εἶναι πάτομα τοῦ Θεοῦ (*Βροχὴ
πολλή) Σά νὰ πέφτουνε οἱ οὐρανοὶ τρύφαλλα.

ΛΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

★

*Ἡ καθημερινή, ἢ λαϊκή γλώσσα εἶναι ἡ
μόνη πραγματικὴ γλώσσα γιά τὴν πρόχειρη
χρῆση μας — καί γιά τὴ μελέτη μας. *Ἄν τὴ
δοῦμε χωρὶς τὰ ἐπιστημονικά μας ματογυάλια,
μιλάει πραγματικά καί πολλὰ μᾶς λέει. Σ' αὐ-
τὴν ἐπιβιώνει ἡ ζωὴ κι ἡ ἀνθρωπιά, αὐτὴ εἶ-
ναι ἡ γλώσσα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, αὐτὴ
κάνει τὴ ζωὴ μας ζωή, δηλαδή ποιητικὴ ἢ
δημιουργικὴ τουλάχιστον, πάντως δὲν τὴν ἀ-
φήνει (κι ἂς τὸ φοβόμαστε) μηχανικὴ. *Ἡ
κοινότητα τῆς γλώσσας μᾶς συγκρατεῖ δημο-
τικὸς ἢ δημοκρατικὸς τῆς φύσης ἢ τῆς «δη-
μοκρατίας ἰδεῶν» τοῦ Σολωμοῦ πού ἴξερε καί
μάθαμε γλώσσα καί ποίηση ἀπ' τὸ λαό.

Γιατὶ ὁ μόνος τρόπος νὰ πείς γιά τὴ γλώ-
σσα εἶναι νὰ μιλήσεις· αὐτὸ κάνουμε ὄλο, ὄχι
ἐπιστήμη, κι ἀπ' αὐτὸ πρέπει νὰ μάθει ἡ ἐπι-
στήμη. Μιά τέτοια ἐπιστήμη ποιητικὴ στὴ φύση
τῆς πιά, θά λέει ἐντελῶς ἀλλιότιχα ἀπ' αὐτὰ
πού λέει τώρα, ἂν κοινωνεῖ μὲ τὴ γλώσσα
μας, τὴν παροῦσα καί νομοθετοῦσα.

Γιά μᾶς, πρέπει νὰ εἰπωθεῖ ἡ ζωὴ καί τὸ
εἶπομα νὰ γραφτεῖ· πρέπει τὸ μίλημα νὰ δια-
μορφώσει τὸ γράμμα καί νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ
τὸ ψυχρὸ τυπωμένο χαρτί: τὰ φύλλα τῶν βι-
βλίων πρέπει νὰ γίνουν φύλλα φυτικά)*

★

*Τοῦ ἴδωσε μιὰ στὸ δόξαπατοῖ (καίρια στὸ
κεφάλι) *Φτωχὸς ὁ πατέρας του! *Δὲν εἶμαι
σὺ σήμερα (δὲν εἶμαι καλὰ) *Ἄι, μπαροῦνη!
*Φαγώθηκες νά... Δὲν τρώγομαι! Τίς ἔφαγε...
*Ἐφαγες δυὸ λέξεις... *Ἐφαγε τρία γκόλ.
*Ἐνα τι μικρότερο. Μιά ἰδέα μικρότερο *Δὲν
ἔχεις φιλότιμο πάνω σου *Ἀπὸ τότε πού κατά-
λαβα τὸν ἐαυτὸ μου... *Ἴσα νὰν τὸ ἰδεῖ ἢ φω-
τιά *Τι ἔχεις; Τι κάνει; *Τρέμει ὁ οὐρανός,
ἀλλὰ δὲν πέφτει * Μοῦ κόπηκε τὸ αἷμα *Μπῆ-
ξε στὰ ἔντερα * Πετάει ἀπ' τὴ χαρὰ του. Τὸ
βιβλίον ἔκανε φτερά *Τώρα ξέρω πού πατάω
*Μοῦ τὰ τρώει, μοῦ τὰ μασάει *Ἀπὸ σηκό-

νει πολύ νερό ' Πήδησες μιά λέξη ' Στο καλό,
 στήν καλή τήν ώρα: Σύρε, πουλί μου, στό κα-
 λό / και στήν καλή τήν ώρα ' Ποδ άθρεσαι;
 Ποδ μένει; ' Μοδ τή σπάει, σπάσε, δίνε του.
 "Ανοιξε ή καρδιά του όταν άκουσε... ' Δέν
 ελπια γώ τέτοιο πράμα' κάνουν πουλιά τ' ά-
 φριά σου ' Βγήκε στό κλαφι ' Χαράζει (ξημι-
 ρώνει) ' Τέλειωσαν τ' αρωμά του ' Βαστάνε
 τ' άκτσα σου ' Είναι στό χέρι μου νά... ' Είναι
 μάνα, μανούλα σέ κάτι τέτοια ' Τώρα φτοδ κι
 άπ' τήν άρχή " Αιντε, ξεμπέρδετε! ' Ξαναγεν-
 νήθηκα στήν έξοχή ' Γέμισε τό τομάρι μου ά-
 γανάκτηση " Ο... είναι αιμα μου ' Ξεπιτάχτη-
 καν (μεγάλωσαν) τ' α παιδιά ' Πήρα τ' α μάτια
 μου (των όμματαδών μου) κι έφυγα ' Είναι ξε-
 νη δύναμη τό κρασι ' Ξόλιασε άπ' τό κρού.
 Πάγωσα (άπ' τόν τρώμο). Κρακάλωσα ' Είναι
 άλλο πράμα ' Πάει αυτός, λάλησε. Λάλησε!
 ' Ούτε μιλάει ούτε λαλάει ' Πέρασαν δυό ώρες
 στρδγγυλές ' Θεόστραβος ' Καβάλλησε τό κα-
 λάμι ' Περατάει στό όχτιω ' Τό βλέπει ό ή-
 λιος ' Σκιαζόμμαι ' «Τι θές;» μοδ κάνει ' Λι
 διπ' άνε τ' α λουλούδια ' Νιώθω κομμένα τ' α πό-
 δια μου. Μοδ κόπηκαν τ' α πόδια. Δέν έκοβα
 τό χέρι μου καλύτερα! ' Έχω κομμάρες ' Πή-
 ρες άέρα! ' Ανακλαδίζομαι. Τόν σήκωσε στό
 συμπουδούλα ' Τ' α χέρι τ' α σαράντα (χρονια)
 ' Πιάνει τό Θεό με τ' α χέρια του, πώς δέν...
 ' Μοδ ' δωσε μιά στό ψυχικό' στό φρομοσάκον-
 λο ' Η πλάτη μου τό ξεφρι ' Σκάσε! δούλω-
 στο! — "Οχι — "Οχι και μονομερίδα! ' Πώς
 πάει; πώς πάμε; πώς πάνε τ' α πράματα; ' Μι
 ζώσανε τ' α φίδια όταν έμαθα πώς... ' Δέ με
 κόβει ό Θεός! Καλά βαστίσεαι ' Τόν τηράει
 (φροντίζει) ό αδερφός του ' Μ' έχει στό πα-
 χύ του άντερο — Μά... — Μάξει και ξεφρι
 " Ωχ λαμπάδιασ! (άπ' τό μεράκι) ' Τόν έκα-
 να χρυσό νά... ' Κοντεύει νά... ' Έσκασε στό
 γέλια " Αν κάνεις πώς..., κήρες! " Αν πει
 πώς βρέχει, πώς τρυπάει τό καζάνι... ' Σάν τό
 διάλο, άρχισε νά βρέχει ' Μοδ σοδ ξοδ φου
 ' Πολεμάω, παλένω, σκοτώθηκα νά... ' Τι μέ-
 ρα έχουμε σήμερα; (Στά γουφούνια) Σέ
 ταζω, σέ ποτζω / τι μηρι, μηρι μοδ δίνεις;
 ' Δέ μοδ κάνει καρδιά νά... ' Δέ σέ χορταίνω!
 ' Τοδ κατέβασε κάτι καντήλια! (τόν βλαστή-
 ησε άγρια) " Έπεσα άπ' τ' α σύννεφα. Έλα-
 σε ό οδρανός και με πλάκωσε " Ασ με χά-
 μου! ' Ασ με! ' Θά σέ ξεκάνω ' Μ' έφαγε ό
 ήλιος ' Είδα κι άπόειδα, κίνησα νά πάω ' Αυτό
 θάν τό δοθμε! ' Πά νά πει, θά πει (δηλαδή)
 ' Δέ θά..., πού νά ' χεις τό Θεό μπάρμπα!
 ' Νά δεις τότε πού... ' Θάν τ' α ποδμε. Θά σοδ
 πώ έγώ! " Όλο λόγια, παχιά λόγια είσαι
 ' Συνεπαρμένος, τό συνεπαρμένο, τό συνεπια-
 ρικο, ξεπουντουλωμένο και ξεκουφουλωμένο!
 (κατάρες). Τό ξεπουντουλωσε (στή βροχή)
 " Ένας - ένας φράπ! φεύγει ' Λέω κι έγώ,
 ελπια κι έγώ! ' Ντέ, ντίστε! ' Πήρε δρόμο, τ' α
 βουνα ' Στις έξη ντάν, τοσάφ, τζούστο " Απέ-
 θαντο (άντικείμενο) ' Ετάσισε στό γέλια.
 Τόν τσακίει ένα κλάμα!... Τσακίσε ή καρδιά

μου! ' Ατά τ' α σταφύλια δέν θέλουν νά γί-
 νουν. Λέ θέλει και βρέξει ' Δέν είναι πουθενά
 ' Θά σέ πάρει και θά σέ σηκώσει! ' Είναι νά
 τήν πεις στό ποτήρι! " Ανοιξε ή γή και τό
 κατάει! " — Γράσαμε — Έξήσαμε ' Μοδ όθε
 μιά ιδέα! Τι σοδ ' οθε, πώς σοδ ' οθε νά...
 ' Τι νά σέ φιλέφουμε;

ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

*
 (Οί ός τ' α τώρα Προτάσεις έχουν βιαν-
 ποιητικά δηλώσει πώς μελετάμε και βλέπουμε
 τό δημοτικό τραγούδι. Πιο καθαρά μιλάνε οι
 δημοτικοί στιχοί. Άς τούς δοθμε ελεύθερα λό-
 για κι άς τούς μελετήσουμε άλλιώς σέ
 συσχετισμό με τήν καθημερινή - λαϊκή γλώσ-
 σα πού τήν έχουμε πει ποιητικά. Κι άς δοθ-
 μάσοιμε τή γραφή μας στή ζωντανά τους και
 στις άναφορές τους, στό σαμναικό Διγενή, γιά
 παραδειγμα)

*
 ο διγενής ψαχομαχι κι ι γις τονε τρομασι
 τις Αραβινας τα βουνα τις Σιρας τα λαγκαδια
 βουνα κε κωμπους γδιρα βουνα κε καταραχι
 βουγα τρεμον τα βουνα βουγα τρεμον ι
 καμπι
 μιδε το μαβρον ιδανε μιδε τον κορναχο το
 στα νεφια νεφια λιι στα νεφια περλαπ
 λριχου τα λιισι λιανουτο πριχου τα σα
 σιοττο
 λριχου τα βαλα λιανουτο ερινα περλαπιτο
 κι ερι αρχιναι κι ετρογε του ηλιου τοι ακτιές
 ακομι ο λογος εστεικε κι η σιντιχια κραπιτο
 λιπι τις θαλασας νεφο λιπι τις γις βουαν

**ΟΔΙΓΕΝΙΣΨΙΧΟΜΑΧΙΚΗΠΙΣΤΟΝΕΤΡΟ-
ΜΑΣΙ**

ο διγενής ψαχομαχι κι ι γις τονε τρομασι
 οδαιγενής ψαχομαχι κιγις τονετρομασι
 ο διγενής ψαχομαχι κι ι γις τονε τρομασι
 (Ο Διγενής ψαχομαχι κι ή γής τονε τρο-
 μάσοι
 'ΟΔιγενής ψαχομαχι κι ή γής τονετρομάσοι
 —;
 οδαιγενήςψαχομαχικιγις τονετρομασι
 (Ο—Α—η—υ—ε—η—η—σ—ε
 ' — * —